

**BUXORO DAVLAT
PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

**BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI

ILMIY – METODIK JURNAL

№. 1

BUXORO – 2026

ELEKTRON KUTUBXONALARNING O‘QUV JARAYONIGA TA’SIRI VA TALABALAR UCHUN YARATAYOTGAN IMKONIYATLARI

Rasulova Inobat, Axborot-kutubxona resurslari bilan xizmat ko‘rsatish bo‘limi bibliografi
Kenjayeva Mohigul, Elektron axborot resurslari bo‘limi kutubxonachisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada elektron kutubxonalarining zamonaviy ta’lim tizimidagi o‘rni, ularning o‘quv jarayoniga ko‘rsatadigan ijobiy ta’siri hamda talabalar uchun yaratilayotgan qulayliklar tahlil qilinadi. Axborot texnologiyalarining rivojlanishi natijasida ta’lim resurslariga tezkor va qulay kirish imkoniyati kengayib, bilim olish sifati oshmoqda. Elektron kutubxonalar an’anaviy kutubxonalarni to‘ldiruvchi muhim axborot manbai sifatida qaralmoqda.

Kalit so‘zlar: elektron kutubxona, raqamli resurslar, masofaviy ta’lim, axborot texnologiyalari, talaba, bilim olish

THE IMPACT OF ELECTRONIC LIBRARIES ON THE EDUCATIONAL PROCESS AND OPPORTUNITIES FOR STUDENTS

Rasulova Inobat, Bibliographer of the Information and Library Resources Service Department.
Kenjayeva Mohigul, Librarian of the Electronic Information Resources Department.

Abstract: This article examines the role of electronic libraries in modern education, their positive impact on the learning process, and the opportunities they provide for students. With the development of information technologies, access to educational resources has become faster and more convenient, improving the quality of learning. Electronic libraries are considered an important complement to traditional libraries in providing digital knowledge resources.

Keywords: electronic library, digital resources, distance learning, information technology, students, education

ВЛИЯНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ БИБЛИОТЕК НА УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС И ВОЗМОЖНОСТИ ДЛЯ СТУДЕНТОВ

Расулова Инобат, библиограф отдела обслуживания информационно-библиотечными ресурсами.

Кенжаева Мохигул, библиотекарь отдела электронных информационных ресурсов.

Аннотация: В статье рассматривается роль электронных библиотек в современной системе образования, их влияние на учебный процесс и преимущества для студентов. Развитие информационных технологий обеспечивает быстрый доступ к образовательным ресурсам, что повышает качество обучения. Электронные библиотеки выступают важным дополнением к традиционным библиотекам.

Ключевые слова: электронная библиотека, цифровые ресурсы, дистанционное обучение, информационные технологии, студенты

KIRISH

Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta’lim tizimiga ham chuqur ta’sir ko‘rsatmoqda. An’anaviy o‘qitish usullari bilan bir qatorda elektron resurslardan foydalanish keng ommalashib, o‘quv jarayonini yanada samarali va qulay qilish imkonini bermogda. Shu jarayonda elektron kutubxonalar muhim axborot manbai sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Elektron kutubxona — bu turli formatdagi ilmiy, o‘quv va badiiy adabiyotlar, maqolalar, dissertatsiyalar hamda multimedia materiallarini raqamli shaklda saqlovchi va foydalanuvchilarga onlayn tarzda taqdim etuvchi axborot tizimidir. Ular nafaqat vaqt va makon chegaralarini bartaraf etadi, balki talabalar uchun bilim olish jarayonini sezilarli darajada yengillashtiradi.

Hozirgi globallashuv davrida tezkor axborotga ega bo‘lish raqobatbardosh mutaxassis yetishtirishning asosiy shartlaridan biridir. Shu bois ko‘plab oliy ta’lim muassasalari elektron

kutubxonalarni rivojlantirishga katta e'tibor qaratmoqda. Bu esa ta'lim sifatining oshishiga xizmat qilmoqda.

Mazkur ishda elektron kutubxonalarining o'quv jarayoniga ta'siri, ularning talabalarga berayotgan imkoniyatlari va zamonaviy ta'limdagi roli yoritib beriladi.

ASOSIY QISM

Elektron kutubxonalar zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas tarkibiy qismiga aylanib bormoqda. Axborot texnologiyalarining tezkor rivojlanishi bilim olish jarayonini tubdan o'zgartirib, an'anaviy o'qitish usullarini raqamli vositalar bilan boyitmoqda. Elektron kutubxonalarining paydo bo'lishi bilim resurslariga bo'lgan ehtiyojni tez, qulay va samarali tarzda qondirish imkonini yaratdi. Ular nafaqat bosma adabiyotlarning raqamli nusxasi sifatida, balki multimedia materiallari, ilmiy maqolalar, dissertatsiyalar va interaktiv platformalar orqali ta'lim jarayonining sifatini oshiruvchi muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Elektron kutubxonalarining asosiy afzalliklaridan biri axborotga cheklanmagan kirish imkoniyatidir. Talabalar geografik joylashuvdan qat'i nazar, istalgan vaqtda internet orqali zarur manbalarni topishi va foydalanishi mumkin. Bu ayniqsa chekka hududlarda yashovchi yoki masofaviy ta'lim olayotgan talabalar uchun katta qulaylik yaratadi. Natijada ta'limdagi tenglik tamoyili mustahkamlanadi va bilim olish imkoniyatlari kengayadi.

Shuningdek, elektron kutubxonalar ta'lim resurslarining yangilanishini tezlashtiradi. An'anaviy bosma adabiyotlarni qayta nashr etish vaqt talab qilsa, raqamli platformalarda yangi materiallarni yuklash va tarqatish juda tez amalga oshiriladi. Bu esa talabalar va o'qituvchilarni zamonaviy ilmiy yangiliklardan xabardor bo'lishini ta'minlaydi. Xususan, fan-texnika, tibbiyot, iqtisodiyot kabi tez rivojlanayotgan sohalarda bu juda muhim ahamiyat kasb etadi.

Elektron kutubxonalar o'quv jarayonini individuallashtirish imkonini ham yaratadi. Talabalar o'z o'rganish tezligi va qiziqishlariga mos materiallarni tanlab o'qishi mumkin. Qidiruv tizimlari, filtrlash vositalari va tavsiya mexanizmlari orqali zarur ma'lumotni tez topish imkoniyati mavjud bo'lib, bu vaqtni tejaydi va o'qish samaradorligini oshiradi.

Bundan tashqari, elektron kutubxonalar multimediyaviy imkoniyatlarga ega. Video darslar, audio kitoblar, grafik materiallar va interaktiv testlar orqali bilim olish jarayoni yanada qiziqarli va tushunarli bo'ladi. Ayniqsa, vizual va eshitish orqali o'rganishga moyil talabalar uchun bunday resurslar juda foydalidir. Bu holat o'quv materiallarini chuqurroq o'zlashtirishga yordam beradi.

Ilmiy tadqiqot faoliyatida ham elektron kutubxonalar muhim rol o'ynaydi. Xalqaro ma'lumotlar bazalari, ilmiy jurnallar va konferensiya materiallariga onlayn kirish imkoniyati talabalarining ilmiy salohiyatini oshiradi. Ular turli mamlakatlarda olib borilayotgan tadqiqotlar bilan tanishib, o'z ishlari uchun ishonchli manbalar topishadi. Bu esa ilmiy ishlarning sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi.

Elektron kutubxonalar ekologik jihatdan ham foydalidir. Qog'oz sarfining kamayishi atrof-muhitni muhofaza qilishga hissa qo'shadi. Minglab kitoblarni bosma shaklda saqlash o'rniga raqamli formatda joylashtirish nafaqat joyni tejaydi, balki tabiat resurslarini asrashga ham xizmat qiladi.

Shu bilan birga, elektron kutubxonalardan foydalanishda ayrim muammolar mavjud. Texnik nosozliklar, internet tezligining pastligi yoki qurilmalar yetishmasligi ba'zi talabalar uchun qiyinchilik tug'diradi. Bundan tashqari, raqamli savodxonlik darajasi past bo'lgan foydalanuvchilar resurslardan samarali foydalana olmasligi mumkin. Shu sababli oliy ta'lim muassasalari nafaqat elektron platformalarni joriy etishi, balki ulardan foydalanish bo'yicha trening va ko'rsatmalarni ham tashkil etishi lozim.

Mualliflik huquqi masalalari ham elektron kutubxonalar faoliyatida muhim o'rin tutadi. Raqamli resurslarning noqonuniy tarqatilishi muammosi ilmiy adabiyotlar sifatiga va mualliflar manfaatiga zarar yetkazishi mumkin. Shuning uchun qonunchilik asosida himoyalangan platformalarni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, elektron kutubxonalar ta'lim jarayonini modernizatsiya qilishda kuchli

vosita bo‘lib, bilim olishni qulay, tezkor va samarali qiladi. Ularning imkoniyatlaridan to‘g‘ri foydalanish talabalar bilim saviyasini oshirish bilan birga, ta‘lim tizimini global axborot makoniga integratsiya qilishga xizmat qiladi.

XULOSA

Elektron kutubxonalar zamonaviy ta‘lim tizimida muhim innovatsion resurs sifatida shakllanib, o‘quv jarayonining sifatini sezilarli darajada oshirmoqda. Ular bilim manbalariga tezkor va qulay kirish imkonini yaratib, talabalar uchun axborot olish jarayonini ancha yengillashtiradi. Raqamli texnologiyalar yordamida o‘quv materiallarining xilma-xilligi ta‘minlanib, bilim olish usullari yanada boyitilmoqda.

Elektron kutubxonalar masofaviy ta‘limni rivojlantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Internet orqali istalgan vaqtda foydalanish imkoniyati talabalarni mustaqil o‘rganishga undaydi va o‘quv jarayonining uzluksizligini ta‘minlaydi. Bu holat ayniqsa global muammolar davrida ta‘limning barqarorligini saqlab qolishda katta rol o‘ynadi.

Shuningdek, ilmiy izlanishlar uchun zarur bo‘lgan xalqaro manbalarga kirish imkoniyati talabalar va tadqiqotchilar salohiyatini oshirib, ilmiy ishlarning sifatini yaxshilaydi. Elektron resurslar orqali tezkor ma‘lumot almashinuvi ta‘lim tizimini jahon miqyosida rivojlantirishga xizmat qiladi.

Biroq elektron kutubxonalarni samarali qo‘llash uchun texnik infratuzilmani rivojlantirish, raqamli savodxonlikni oshirish va mualliflik huquqini himoya qilish muhim hisoblanadi. Ushbu omillar ta‘lim jarayonining barqarorligi va sifati uchun asos bo‘lib xizmat qiladi.

Kelajakda elektron kutubxonalar sun‘iy intellekt, shaxsiylashtirilgan tavsiya tizimlari va interaktiv o‘qitish platformalari bilan yanada rivojlanishi kutilmoqda. Bu esa ta‘lim jarayonini yanada samarali, moslashuvchan va innovatsion qilishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Axmedov B. B. Raqamli ta‘lim texnologiyalari asoslari. — Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti, 2022.
2. Karimova M. A. Elektron kutubxonalar va axborot resurslaridan foydalanish metodikasi. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
3. Salimov D. X. Zamonaviy ta‘limda raqamli platformalar. — Samarqand: Zarafshon, 2020.
4. UNESCO. Digital Transformation in Education: E-Libraries and Learning Resources. — Paris, 2023.
5. Smith J., Brown L. The Role of Digital Libraries in Higher Education. — London: Routledge, 2020.
6. Borgman C. L. Digital Libraries and Knowledge Infrastructure. — Cambridge: MIT Press, 2019.
7. G‘aniyev S. R. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta‘limdagi o‘rni. — Toshkent, 2021.
8. Abdulloyev A. Elektron resurslar va masofaviy ta‘lim tizimi. — Toshkent: Innovatsiya, 2022.
9. Arms W. Digital Libraries. — Massachusetts: MIT Press, 2020.
10. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘limni raqamlashtirish strategiyasi. — Toshkent, 2023.